

MARTERSTRAAT

Versie 1.2 150222

Gelegen tussen Groenestraat en Hazenkampseweg.

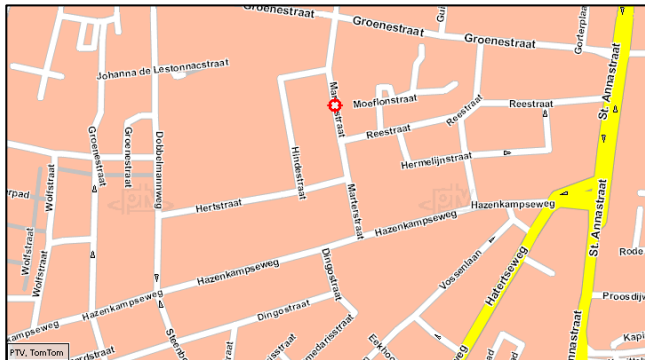

De marters (*Martes*) zijn een geslacht van slanke roofdieren uit de familie der marterachtigen (*Mustelidae*). Er zijn acht soorten in drie ondergeslachten. Twee soorten, de boommarter en de steenmarter, komen ook in de Benelux voor.

Marters zijn slanke, middelgrote carnivoren met een lange borstelstaart. Ze hebben over het algemeen een dichte, bruine vacht, waarbij veel soorten ook een witte of gele keelvlek hebben. De poten en staart zijn donkerder van kleur. De vacht wordt door pelsjagers als waardevol beschouwd en er is daarom op enkele soorten (bijvoorbeeld de sabelmarter) veelvuldig gejaagd.

Marters uit het ondergeslacht *Martes* worden 30 tot 55 centimeter lang en 500 tot 2000 gram zwaar. De vismarter wordt daarentegen tot 75 centimeter lang en tot 5 kilogram zwaar. Mannetjes worden veel groter dan vrouwtjes. Marters zijn solitair en polygaam. Ze leven in de loof- en naalddouwen van Europa, Azië (tot Japan en Borneo) en Noord-Amerika. Het zijn goede klimmers die met gemak van tak naar tak springen.

Marters leven voornamelijk van kleine zoogdieren en vogels, maar ze eten ook vruchten, insecten en zelfs vissen. Sommige soorten vangen een belangrijk deel van hun voedsel (bijvoorbeeld eekhoorns) in bomen. Alle soorten kennen een verlengde draagtijd.

Woningen

De Marterstraat bestaat uit een diversiteit aan huizen, rijtjeswoningen, 2-3 onder een kap en vrijstaande woningen.

Aan de kant van de Hazenkampseweg vanaf de Reestraat waren voorheen twee scholen gevestigd: en de Creutzbergschool. Later heeft er nieuwbouw plaatsgevonden en is daar tot 2015 het ROC gevestigd geweest.

Bewoners

Even nummers:

Rechts bakkerij Ditters,
Links kapper Zielfeld.

- 6 1932 G.M. van Cromvoirt, bakker.
1940 F.J.M. Ditters, bakker & G.A.M.M. Ditters, bakker.
- 6 1955 Het pand is gebouwd in 1928. Vanaf 1955 is de bakkerij voortgezet door de familie Wennekes, Wim en zijn vrouw Joke. In 1981 is Wim overleden, Joke heeft de bakkerij toen voortgezet met behulp van een andere bakker en haar zoon. In 1994 is ze ermee gestopt. In 2001 is de winkel opgeheven en zit er nu een psychologiepraktijk in het pand".
- 6 Leo Tijhuis is als kinder- en jeugdpsychotherapeut en klinisch psycholoog in 1995 gestart met een eigen praktijk. De start was in de Egelstraat 2, achter de Maranathakerk, waar vroeger het consultatiebureau voor baby's en peuters spreekuur hield.
In 1996 verhuisde de praktijk naar Oude Molenweg 242, waar een acupuncturist en alternatief arts zijn praktijk had in het souterrain, de kelderverdieping van de woonflat aan de Hatertseweg. Daar breidde de praktijk zich al snel uit. Eerst kwamen een praktijkassistente en een kinderpsycholoog in opleiding als eerste lijnspsycholoog, hier werken.
In 1998 -2000 werkten verschillende kinderpsychologen en psychotherapeuten in opleiding in de praktijk. Omdat er maar één werkkamer was, werkte ieder beurtelings en op verschillende dagen.

Begin 2001 is het pand aan de Marterstraat 6 aangekocht en verbouwd tot praktijkruimte met daar boven op twee separate appartementen. Onder leiding van Leo Tijhuis groeide de praktijk uit tot een gerenomeerde kinder- en jeugdpsychotherapie praktijk. Na Leo's overlijden op 3 maart 2006 is de praktijk per 1 februari 2007 overgedragen aan twee werknemers, te weten Rudy van Dijk en Ditte Slabbekoorn, onder de naam van de huidige praktijkhouders: Tijhuis Psychologenpraktijk voor Kind en Jeugd.

Per 1 januari 2009 is Praktijk Tijhuis verhuisd naar de locatie aan de St. Annastraat 301, 6525 GV te Nijmegen, nabij het Radboud Ziekenhuis.

- 8 1932 J.H. van de Bilt, kapper.
1940 R. Zielveld, kapper.
1948 W.A.H. Pecasse, kapper.
- 10 1936 J. Brul, seinhuiswachter & C.A. Brul, onderwijzeres.
1940 W.F. Weerman & J.Th. Megens-Hilligers.
1943 Cornelis Johannes Wilhelmus Hermans
Nijmegenaren in Duitse dienst 1940-1945.

Cornelis Hermans was de zoon van de in Siebengewald (Bergen) op 17 februari 1878 geboren arbeider Johannes Gerardus Hermans (overleden 9 mei 1944) en Wilhelmina Petronella Peters, geboren Nijmegen 7 mei 1882, overleden 31 oktober 1943. Zij trouwden in Nijmegen op 30 juli 1908. Zij kregen zes kinderen, 2 meisjes en 4 jongens. Cornelis was de tweede zoon. Hij woonde tijdens de oorlog nog steeds bij zijn ouders. Hij verloofde zich in 1943 en trad om niet bekende redenen als Nederlander in Duitse militaire dienst bij het NSKK. Hij had een goede baan als chauffeur bij V&D.

Volgens de Nederlandse wet verloor hij daarmee zijn Nederlandse nationaliteit, terwijl hij volgens de Duitse wet hiermee de Duitse nationaliteit verkreeg. Hij zou, volgens zijn nicht, in Bosnië door partizanen om het leven zijn gebracht. In december 1944 werd een Nederlandse afdeling van het NSKK ingezet bij de strijd tegen de partizanen in het Bosnische plaatsje Bihać. Sommige NSKK-ers deserteerden en sloten zich aan bij de partizanen. Of Hermans hiertoe behoorde is niet bekend.

Volgens de gegevens van de Duitse oorlogsgravenstichting, de Volksbund, is Cornelis Hermans begraven in de Bosnische plaats Bihać, maar is zijn stoffelijk overschot nog niet naar een Duitse militaire begraafplaats overgebracht. Kennisgeving van overlijden ontving de gemeente Nijmegen in een schrijven van Transportkorps Speer te Berlijn.

- 10 1932 , J. van de Brul, seinhuiswachter Nederlandse Spoorwegen.
1951 Chr.A.P. Hermans, wachtmeester Rijkspolitie.
1955 H.W. de Haan & A.W. Kokke.
1963 J. Peters, brandwacht.
- 12 1932 E.J.C. Wamsteker, kantoorbediende.
1936 J.H. Weidner, typograaf.
1940 A.L. Houweling, bibliotheekhouder & M.W. van de Linde-Alders & Th.A. Hermsen, huisschilder.
1948 W. Gommers, dames-en herenkapper & E.M. Gommers & G.E. Gommers & M.E. Gommers

- 14 1932 P. Klaassens-Geurts & L. Mouton, typograaf.
1948 P.Th. Giesbertz, schrijfster Douane Recherchedienst.
1951 S.J.W. Duifhuizen, onderwijzeres.
1963 N.L. Schouten, onderwijzeres N.O..
- 16 1932 A.J. Hoeboer, kleermaker.
1963 F.D.W. van den Heuvel, verzekeringsagent.
- 18 1932 Th.H. Verheijen, timmerman,
1940 & B. Späth, monteur.
1948 Lambertus Verheijen (1917-1968), kousen-en sokkenfabrikant & Th.H. Verheijen.

- 1951 J.Th. Hoeboer, bloemist.
- 1963 H.P.E. Fromberg, planter.

Nummers 20 t/m 40 niet uitgegeven.

Hindestraat.

- 42 1940 H.H.M.J. Hagemans, winkelier.
1955 A.A.G. van Engelenburg, rijwielhersteller & A.J.J. van Engelenburg, rijwielhersteller.
Van Engelenburg hadden destijds een grote fietsenzaak op de hoek van Marterstraat en Hindestraat.
- 44 1940 M.G. Diebels, onderwijzer, penningmeester Katholieke Onderwijsbond.
2014 Monique in den Bosch

Moniek Kledingadvies: Haal méér uit je kast. Haal meer uit jezelf!
"Ik heb altijd in de mode gewerkt. Dat begon al tijdens mijn schooltijd als medewerker in een kledingzaak. Om daarna, na eerst de 'Bob Molenaar Mode Academie' in Amsterdam te hebben gevolgd, verder te gaan als etaleur van een groot winkelbedrijf.

Heel wat kleding die in jouw kast hangt, wordt niet gebruikt. Omdat het een niet bij het ander zou passen. Of omdat je gewend bent kleding slechts in bepaalde combinaties te dragen. Dat is jammer. Want: er is veel meer mogelijk. Haal méér uit je kast!

Ik laat je graag zien wat de mogelijkheden zijn met kleding die je al in huis hebt. Ik zoek bij jouw persoonlijkheid een kledingstijl waarmee je jezelf prettig én comfortabel voelt. Zo ervaar je wat goed gecombineerde en passende kleding voor je uiterlijk doet. Zowel zakelijk als privé.

- 46 1936 M.J.F. Meiners, Verzekerings My Leven en tegen Invaliditeit.
1940 C.G.J. Franke, assistent R.D.B.,
1951 & P.J. Tissen, brood- en banketbakker.
- 48 1940 J.G.C. Boshom, bouwkundig tekenaar / technisch ambetnaar G.E.W.
- 50 1940 A.C. Heijmans, leraar M.O. tekenen en schilderen.
- 52 1940 J.W.M. van de Berg, adjunct commies der secretarie & H.P. Hannessen.
1963 M. Stevens & O. de Bruijn, besteller PTT.
- 54 1940 W.P. van den Berg-Migchels,
1948 & G.F.T. Jacobs, filiaalhouder wasserij.
1963 E.M. van den Berg, bankmedewerker.
- 56 1936 J.F.B. Swart, vertegenwoordiger.
1940 H.F.J.M. Henkus, reiziger,
1948 & M.L.Hendriks & C.E. Hendriks & J.J.G. Hendriks.
1951 J.D.P. Hendriks, bestuur Ambachtsraad.

1955 H.H.S. Wienen, inkoper schoenfabriek / penningmeester bouwvereniging Bouw en Hof & C.W.M. Coenders, sociaal verzorgster.

58 1940 C. Michielsen, assistent D.B.
1951 C.J. van Erp, hoofdambtenaar Publieke Werken en Verkeer.

60 1936 A. Schulting, commies D.B.
1940 J. Montauban.

62 1936 G.J.K. Koch, laborant.
1948 Fr. Rhebach, electro technicus, secretaries Protestante Oratorium Vereniging,
1951 & J.A.M. Bouts.
1963 J.J.M. Verhoeven, secretaresse.

64 1936 W.A.J.M. koopman / koloniale warenhandel.
1948 C.J. Kusters, hoofd R.K. jongensschool / hoofd woonwagenschool St. Teunismolenweg 89.
1951 & H.A. Kusters,
1963 I.L.M. Kusters, telefoniste.

1950 Woonwagenkamp St. Teunismolenweg nabij Maas- en Waalkanaal.

Is later verhuisd naar de Teersdijk.

66 1940 J. Wolterink, opzichter-tekenaar Nederlandse Spoorwegen & H.W. Bolt, reiziger.
1955 G.E. Hartman, makelaar Onroerend Goed.
2014 De Circuswinkel

68 1932 B.H.G. Veling, bedrijfsleider.
1940 W.M.P. Klarenbeek, hoofdvertegenwoordiger & N.M.F. Deman.
1948 G. van Gelder.
1963 J.E.M. Tromp, vertegenwoordiger.
2014 Johan Burghouts

Ik ben geboren in Nijmegen en na een rondje Nederland voor studie en werk woon ik weer in Nijmegen. Ik ben getrouwd met Saskia en vader van drie geweldige kinderen.

Ik werk en leef in een flow als ik in contact met anderen van betekenis kan zijn. Dat geeft mij positieve energie! In de bedrijven waar ik als interimmer of trainer kom, merk ik vaak dat mensen worstelen met de vraag hoe ze tijd overhouden voor de echt belangrijke zaken.

Ik wil graag dat mensen en organisaties werken met meer resultaat en minder stress en daarom heb ik werkXpres© ontwikkeld. Tijdens mijn werk bij Akzo Nobel heb ik veel drukke periodes gehad waarbij ik geen overzicht meer had, soms afspraken vergat en dagelijks veel stress ervaarde. Mijn leidinggevende heeft mij geholpen om te werken vanuit meer focus en dat hielp erg goed. Ik merkte dat een andere manier van werken veel meer succes opleverde en ook meer rust en plezier. Daar is mijn ambitie begonnen om ook anderen hiermee te helpen.

Wat ik train is wat ik zelf doe. Ik leef en werk vanuit de visie die ik in mijn trainingen overbreng. Het is voor mij geen aangeleerd trucje maar een zelf ontwikkelde praktische manier die mij en anderen meer tijd oplevert. Daardoor ontstaat er meer focus en plezier om de echt belangrijke dingen te doen. Ik ben CRKBO geregistreerd docent en kan de training en coaching BTW-vrij aanbieden voor niet BTW-plichtige organisaties of mensen.

70 1932 J. Braakenburg, bedrijfsleider.
1936 S. Scholten, chef firma **Presburg**.
1940 A. Hendriks, buitengewoon opzichter R.W.
1948 W. de Bloois, commies Invordering & Accijnsen.

Familie Presburg

Karl
Marx
17 jaar

Plaquette op de gevel van de Grotestraat 31 in Nijmegen. Hier stond het ouderlijk huis van Henriëtte Presburg, moeder van

Nijmegen gaat prat op de familie Presburg die in de wieg van de stichters van het communisme én van het kapitalisme hebben gelegen. Letterlijk: Henriëtte Presburg, de moeder van Karl Marx, en Frederik en Gerard Philips stichters van de bekende gloeilampenfabriek, delen dezelfde familiestamboom. Een aardige voetnoot in de geschiedenis.

Karl Marx (1818-1883)

Van Karl Marx is bekend dat hij op 17-jarige leeftijd samen met zijn moeder Henriëtte Presburg een bezoek heeft gebracht aan haar ouderlijk huis in Nijmegen. Dit ouderlijk huis wordt in Nijmegen geëerd met een gedenksteen aan de gevel, ter hoogte van de Grotestraat 33.

We weten inmiddels echter dat de moeder van Marx helemaal niet gewoond heeft in de Grotestraat, maar in de Nonnenstraat in Nijmegen. Maar ach, de gedenksteen trekt veel meer toeristen op de route van het centrum van Nijmegen naar de Waalkade aan de rivier, dan de wat achteraf gelegen Nonnenstraat. Een kniesoor die daarop let.

Een andere voetnoot in de geschiedenis van Nijmegen is dat Marx, de held van het proletariaat, vaak in financiële nood verkeerde. Regelmatig bedelde hij om geld bij de Philipsen (de familie van zijn moederskant). Hoewel de Philipsen niet gelukkig waren met Marxs revolutionaire theorieën, hebben ze hem meermalig financieel bijgesprongen. Zowel vader Lion als zoon August kunnen daarom als mecenas van Marx gezien worden.

Nog zo'n bizarre voetnoot in de geschiedenis is het grote epos *Das Kapital* van Marx. *Das Kapital* is voor een groot deel geschreven in het huis van Frederik Philips (de broer van de eerder genoemde August). De familie Philips kreeg daarvoor als dank een van de allereerste versies van *Das Kapital* van Marx cadeau. Iets waar de multinational nu liever niet meer aan herinnerd wordt.

En zo hebben de stichter van het communisme (Marx) en de 'stichters' van het kapitalisme (Frederik en Gerard Philips) meer met elkaar te maken dat menigeen zou denken.

Maar waar de familie van de stichter van het communisme in Nijmegen vereerd wordt met een plaquette, is er van de familiegeschiedenis van de stichters van het kapitalisme weinig dat hen nog aan Nijmegen herinnert. Het enige tastbare dat de Philipsen nog met Nijmegen verbindt, is de joodse synagoge in de Nonnenstraat. Deze synagoge is veelvuldig door de Philipsen bezocht en werd ook door de familie van Marx gefrequenteerd.

Presburg is de naam van een uit Bratislava afkomstige Joodse familie, die de moeders van onder meer Karl Marx en Frederik Philips heeft voortgebracht. Preßburg is de Duitse naam voor Bratislava.

1. Het geslacht vangt aan met David Meyer, die getrouwd was met ene Jutll, en die rabbijn was te Bratislava en te Budojevic.
2. Zijn zoon was Hijman David, ook genoemd Jaques Presburg, die stierf in 1775. Hij trouwde met Hentje Isaac Stoekoetz, die gestorven is na 1785.
3. Hun zoon was Isaac Heijmans Presburg (Bratislava, 1747 - Nijmegen, 1832), die in 1775 naar Nederland kwam. Hij was koopman in textiel, geldwisselaar en cantor in de synagoge van Nijmegen. In deze stad trouwde hij in 1785 met Nanette Salomons Cohen (Amsterdam, 1764 - Nijmegen, 1833).
- 4a. Een van hun dochters was Sophie Presburg (Nijmegen, 1797 - Zaltbommel, 1854). Zij trouwde te Nijmegen in 1820 met Lion Philips. Zij werd aldus de moeder van Frederik Philips.
- 4b. Een andere dochter was Henriëtte Presburg (Nijmegen, 1788 - Trier, 1863), die in 1814 trouwde met Heinrich Marx (Saarlouis, 1777 - Trier, 1838), die advocaat was. Zij werd aldus de moeder van Karl Marx. In de Grotestraat in Nijmegen bevindt zich een plaquette bij het ouderlijk huis van Henriette, alhoewel zij langer in de Nonnenstraat woonde. In de Synagoge in de Nonnenstraat trouwde ze ook met Heinrich Marx.

Joods Gemeente

In 1755 wordt begonnen met de bouw van deze synagoge en heeft een toegangspoortje uit 1798. In 1913 verhuist de Joodse gemeenschap naar een nieuwe synagoge aan de Gerard Noodtstraat. De oude synagoge raakt in verval, tot aan de restauratie in 1978-1979. In 2000 raakte de synagoge weer in Joodse handen.

Aan de noordzijde van de Nonnenstraat 19 staan naast elkaar de synagoge en de school van de joodse gemeente. In 1872-1873 werd links van de synagoge een schooltje gebouwd, dat met zijn ronde vormen wat oosters aandoet. Pieter van der Kemp was de architect.

De grootvader van Karl Marx, Isaac Presburg, is in het begin van de 19de eeuw voorzanger geweest in de synagoge. In 1913 verloor de synagoge zijn functie, want in dat jaar werd de nieuwe synagoge aan de Gerard Noodtstraat geopend - het huidige Natuurmuseum. Het gebouw is jarenlang in gebruik geweest als een soort dependance van het gemeentemuseum. In 1999 heeft de joodse gemeente het pand in de Nonnenstraat na een opknapbeurt weer in eigendom gekregen.

PRESBURG (ABRAHAM EN JOSEPH)

De broers Abraham Presburg (Amsterdam, 17-2-1892) en Joseph Presburg (Amsterdam, 14-7-1897), met hun zuster Schoontje Swaab-Presburg (Amsterdam, 1887) en haar man Haskel ('Henry') Swaab ('s-Hertogenbosch, 28-9-1882).¹

Schoenenwinkel

Op 8 oktober 1932 werd er het 19de 'schoenenmagazijn' van de firma Presburg geopend. 'Zaandam zal dan kennis kunnen maken met het bekende Presburg systeem. Uitsluitend goed schoeisel voor de laagst-mogelijke prijzen.' Een advertentie in de Zaanlander van 16 november 1932 maakte reclame voor speciale 'steunschoenen'. Firmanten waren de broers Abraham en Joseph Presburg samen met hun zwager Haskel Swaab. Haskel was getrouwd met hun zuster Schoontje Presburg. De Presburgs en hun zwager woonden niet in Zaandam, maar in Amsterdam en in Bussum. Joseph Presburg was wel, zoals velen, in Zaandam getrouwd (1921). Zijn bruid heette Wilhelmina Helena Paulina Maria Rubens. Voor Amsterdamse joden was het goedkoper om hier te trouwen.

21 filialen

In 1926 had de firma Presburg twaalf filialen (waarvan negen in Amsterdam en verder in Haarlem, Hilversum en Arnhem), plus een schoenenfabriek in Waalwijk. In oktober 1935 werd het 25-jarig bestaan gevierd en inmiddels waren er 21 winkels. De firma werd in 1937 omgezet in de N.V. Presburg onder directie van Hartog Melkman (Amsterdam, 30-12-1886), Abraham Presburg, Joseph Presburg en Haskel Swaab. Het was een teken dat de zaak goed liep. De buurman op Westzijde 18 was sinds augustus 1936 overigens de stoffenhandel van de joodse Jacques Snoek.

De ruimte achter de schoenenzaak bleef gescheiden gebruikt worden. De eerdere huurder, Klaas Post, kreeg in 1937 vergunning van de gemeente om zijn voormalige slachtplaats achter Westzijde 16 te verbouwen tot clublokaal. Onbekend is wat voor soort club. Op de begane grond werd een

vergaderzaal ingericht en boven een kleedkamer en een wasgelegenheden.

Oorlog

De niet-joodse Klaas van de Stadt (Koog aan de Zaan, 1906, overleden in 1989) was al voor de oorlog filiaalchef in de schoenhandel en heeft deze tijdens de gedwongen 'arisering' nog enkele oorlogsjaren beheerd tot hij door de Duitse Verwalter op non-actief werd gesteld. Dit hing vermoedelijk samen met zijn verzetsactiviteiten. Van de Stadt woonde met zijn gezin boven de winkel. Judicje Menco vond er kort een onderduikplek. De echt)paren Presburg en Haskel Swaab hebben de oorlog overleefd. Schoontje Swaab-Presburg overleed al op 27 februari 1941, in Amsterdam. Hartog Melkman stierf op 15 november 1944 en vermoord in het concentratiekamp Stutthof bij Danzig.

Vervolg

De Presburgen namen na de oorlog weer de leiding over hun schoenezaken. Klaas van de Stadt bleef nog enkele maanden bij het Zaandamse filiaal en trad toen uit dienst, omdat hij genoeg moest nemen met zijn vooroorlogse salaris. Daarvan kon hij zijn gezin niet onderhouden. In 1950 werden de gebroeders Presburg en hun zwager in privé eigenaren van het pand in Zaandam. Het pand op de hoek van de Broerstraat is in Nijmegen is met het bombardement van 22 februari 1944 volledig verwoest en is later herbouwd aan de Burchtstraat.

- 72 1936 F.M. Mulder, winkelchef.
1951 Cees Betlem.

Dhr. Cees Betlem †

Dhr. Cees Betlem was tot 1966 directeur van de Nijmeegse Schoolvereniging NSV-4 (M)ULO afdeling. Zijn wil was wet, vriendelijk en altijd duidelijk en daarna klaar. Cees werd door ons Ceasar genoemd en was vroeger amateurbokser in Noord Holland zoals hij zelf ooit verteld heeft. Verhuisde van de Marterstraat naar de Javastraat.

Van Hans Betlem:

Cees Betlem geboren te Oostzaan 1-2-1901. Overleden in 1989. De "Betlems" komen al generatie's lang uit Noord Holland, de familie stamboom gaat terug tot 1462. Mijn vader was een zoon van Dirk Betlem die molenaar was en later beheerder en machinist van het eerste dieselmemaal in Nederland van de Oostzanerpolder.

Gezin: dochter Tony Betlem (1931) oud onderwijzeres te Oostzaan en Hans Betlem 1938, sinds 1999 rustend KNO-arts te Haren.

Cees doorliep de plaatselijke lagere school met zeer goede cijfers. Alhoewel zijn ouders reeds een overal voor hem hadden gekocht om na de lagere school te gaan werken en leren bij Werkspoor in Amsterdam, besloten ze na dringend verzoek van het hoofd der school, hem door te laten leren. Dat werd de "Normaalschool" te Zaandam, later kweekschool en P.A., een voor die tijd normale gang van zaken voor intelligente kinderen van niet welgestelde ouders.

Zijn tijd als Directeur van de NSV is jullie bekend; altijd als eerste op school, stond bij de ingang, meisjes met lippenstift werden naar huis gestuurd om het te verwijderen, leidde te veel af bij de studie! Ik kan mij goed vinden in de opmerking: streng doch rechtvaardig. Hij was overigens zeer sterk en kon je stevig door elkaar rammelen. Cees was inderdaad vrijmetselaar.

Na de normaalschool heeft hij gewerkt in Oostzaan, Den Haag, Bussum en Nijmegen.

Na zijn pensioen heeft hij dus nog 23 jaar geleefd in zeer goede gezondheid, maakte vele reizen, genoot van zijn kleinkinderen of ging op bezoek bij zijn dochter Tony Betlem, ook onderwijzeres te Oostzaan. Zij werkte ook nog 2 jaar op de lagere school NSV bij de heer Span.

- 72 1963 J.A. Berndsen, rijksambtenaar & A.J. Berndsen, leerling electricien.

- 74 1932 A. Kruidhof, landmeter.
1940 C. van Boven, kapitein der Genie.
1948 P.Th. Geutjes & J.W. Wittekamp, aannemer,
1951 & P. van Holten.
1963 B.C.J. Arts, verkoper.
2004 Ankie Kühne.

- 76 1932 J.E.C.J.R. Buchwaldt, filiaalchef HEMA.
1936 C. Koning.
1948 H. van de Bund, wachtmeester Marechaussee.
1951 H.J.Th. Timmermans, kantoorbediende & P.H.B. Timmermans, onderwijzeres,
1963 G.L.T. Timmermans & H.C. Timmermans, leraar & J.H.M. Timmermans, leraar.

- 78 1932 J.B. Tilman, handelsagent.
1940 F.J.M.A. van de Venne, koopman.
1948 B.J. Meerman & A.E.J.M. Reuver, verpleegster,
1955 & B.M. Meerman,
1963 M.A. Meerman, secretaresse & M.Th. Meerman, onderwijzeres.

靈
氣
Reiki

Reiki

Reiki betekent
 Universele levens-
 energie. Reiki geeft
 meer energie, ont-
 spanning en rust.
 Ankie Kühne verzorgt
 Reikibehandelingen
 en cursussen.

Gratis informatieavonden: 6 en 12 februari
 van 20.30 - 22.00 uur. Vanwege de kleine groepen
 is opgeven vooraf noodzakelijk 024 - 3540394,
 Ankie Kühne, Marterstraat 74

80 1932 E.M. Berendsen, auto- en rijwielhandel.
1940 A.J. Pfeil, boekhouder,
1951 & G. Cruijberg & G.J.P.G. Pfeil,
1963 & L.W.L. Pfeil, chef inkoop.

82 1932 P.J. van Zee, bedrijfsleider.
1948 H. Kersten.

1961 Belvédère. Tijdens een diner van de familie P.J. van Zee, directeur van een Drukkerij, wonende aan de Marterstraat 82.

2014 Groessens Interim-Advies.

84 1932 J. van Bendegom, bouw bureau & J.G. Lanzing & M.C.P. de Ruijter.
1948 M. Verstappen & H. Hondius, ingenieur & W.P.M. Klarenbeek, hoofdvertegenwoordiger Dobbelsmann.
Zie meer info over Dobbelsmann in de Dobbelsmannstraat.
1963 W.M.P. Klarenbeek, chef inkoop & H.J.A.E.M. Klarenbeek.

86 1932 F.J. Schröfer, ingenieur / adjunct directie Jacobina Hollandia voorheen Merckx & Boerboom.
Zie tevens info Wezenlaan 71.

Nummers 88 t/m 90 niet uitgegeven.

92 1932 L.J. van Mechelen, onderwijzer.
1940 G.F. Möllenkramer, adjunct ref. PTT.
1948 J. Scholten, werknemer PTT & G.J. Scholten, ambtenaar PTT,
1951 & W. Scholten & F. Scholten,
1963 & A.M. Scholten, medewerker PTT.

94 1932 M.J. Voskuil.
1948 P.C. van den Aalst & M.A.J.E. Kerssemakers & J.H. Vermeulen, bouwkundig opzichter wederopbouw.
1955 P.A.J.M. Poelman, verpleegster.
1963 G.G.C.J. Vermeulen, kantoorbediende & P.C.J.M. Vermeulen, etaleur.

96 1940 A.J. Hondelink-Van Rappard.
1955 Dr. Paulus Bernardus Wessels, hoogleraar R.K. Universiteit Duitse Letterkunde per 09 mei 1952.

98 1932 J.M. Hoogenberk - de Vries & A. de Vries.
1948 R. Hetteema, hoofdopzichter Domeinen & R.A. Hetteema.
1963 J.C. van Casteren, hoofdinspecteur Levensverzekering My.

100 1932 A.C. Dijkmans, caféhouder.
1940 J. Ariaans, gemeentereiniger / fabrieksarbeider,
1963 A. Ariaan, kantinebediende.

102 1940 N. Hogerland, kapitein Infanterie & J.M.S. Hogerland-Maarschalk & M. Maarschalk,
1951 & J.D. Onink & A.H. Brinkerhof.
1955 G.J. Vink, huishoudster.
2014 Annie Massop.

Hart en Ziel Marketing is opgericht door Annie Massop om zelfstandig therapeuten en coaches te leren hun intuïtie en gevoel te volgen, zodat ze meer klanten, inkomen en voldoening krijgen.

104 1940 H. Scholts, hoofdagent van Politie,
1948 & J. Scholts, kantoorbediende,
1963 & H. Scholts.
2014 Stan Baggen.
La Sfida, bedrijfscoaches.
Resultaatgerichte organisatie met bedrijfscoaches, die actief zijn op het gebied van coaching, training, Human Resource en organisatie-ontwikkeling.

106 1940 J.H. Cornelissen, monteur E.W,
1948 & P.M. Cornelissen,

1951 & H.F. Cornelissen, vertegenwoordiger,
1963 & G. Cornelissen.

De Zonnebloem

Bron: Bob Buschenhenke

Hotel-Pension-Theeschkerij "De Zonnebloem" aan de Groenestraat 101. Het is eigendom geweest van ongeveer 1910 tot circa 1919 van mijn grootvader P.A.J. Buschenhenke. Mijn vader Bob is er in 1913 geboren en zijn zus Thea een paar jaar later. Zoals u ziet is het geen niemendalletje een behoorlijk gebouw met een soort kas eraan. Het lag ook in een redelijk groot park. Op het fietsenrek staat volgens mij Tasche en Co. Mijn vader en tante zijn allebei al lang overleden.

Tussen 1911 en 1927 deed het pand Groenestraat 101 dienst als hotel en pension. In 1918 deed het dienst als interneringskamp voor Engelsen.

"De Zonnebloem" wordt ook genoemd in de Statenlijst van de gemeente Nijmegen. In de telefoongids van 1915 is P.J.A. Busschenhenke met dubbel ss geschreven. De vereischte goedkeuring van Ged. Staten is verleend aan het raadsbesluit dezer gemeente tot den in openbare veiling gedanen aankoop van het aan de Groenestraat gelegen voormalig hotel 'Zonnebloem' met bijbehorende villa, tuinen, boomgaard en weiland, groot 2.40.04 H.A., voor een som van f 50.788." (De Gelderlander, 4 maart 1927).

Het bij den aanleg van de Fretstraat, Hermelijnstraat en Reestraat gesloopte voormalig hôtel 'De Zonnebloem', droeg vroeger den naam 'Sana Vita' en daarvoor, toen het werd bewoond door wethouder A.B.A. Quack, 'Hoogerhuizen'.

De namen van de Reestraat, Fretstraat en Hermelijnstraat die in de achtertuin van het gesloopte hotel werden aangelegd, zijn op 14 november 1928 door de gemeenteraad vastgesteld.

Woningen

Aan de kant van de oneven nummers zijn vanaf 1929 totaal 5 huizenblokken met 20 woningen in blokken van 3 en 6 huizen gebouwd door Berntsen & Braam in een voor die tijd klassieke stijl.

Kenmerkend was de kelder voor koeling en opslag, de vestibule, erker in de voorkamer en scheidingsdeuren tussen voor- en achterkamer. De voortuin is voorzien van een muurtje, poortje en hout/staal tussenstuk. Let op het metselwerk tussen de bovenramen.

Ad. A.Z. { Db. no. 2/189/'29.
B.W. no. 26.

Vrij dag, den 19 April 1929.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van NIJMEGEN;
gelesen het verzoekschrift van de N.V. Berntsen & Braam's
aannemerbedrijf Graafshoeweg 135a,

te Nijmegen,
verzoeking vergunning vraagt om te bouwen: d.d. 29 Maart 1929, waarbij
negen Middenstandswoningen,
aan de Martortstraat,
op het perceel, kadastraal bekend gemeente Nijmegen, Sectie C,
no. 6227 (god.);
Materi.

gezien de overgelegde stukken;
gehoord het rapport van den Directeur van het Bouw- en Woningzigt;
gelet op art. 5 der Woningwet en op de Bouwverordening van deze gemeente;

hebben besloten:
de gevraagde vergunning te verleenen.

Een exemplaar van dit besluit zal worden gezonden aan verzoeker, met een
gemeenrecht exemplaar der overgelegde teekening en afschrift aan den Directeur
van het Bouw- en Woningzigt.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,
(got.) MATHON.

Opgave bouwkosten f 44.450,- voor negen woningen
Geschatte bouwkosten f 15.000,- voor 3 woningen be-
leges f 22,50 - - - - - .

De Secretaris,
(got.) MIJSENSEN.

Voor afschrift,
De Secretaris van Nijmegen,

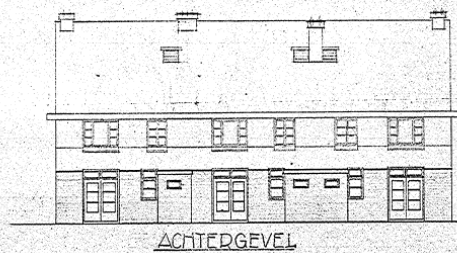
N. B. Indien van een bouw voor het Gemeent. Woningzigt verzoek wordt, moet voor het bezien van die bouw een
verzoek worden gedaan aan het Woningzigt, ook al is daarmee geen afzonderlijke vergunning vereisd.
Op overtrekking dezer bepaling is een geldboete van ten hoogste f 100,- gesteld.

Beschrijving van bouwen, bouwers en plaatsen in artikel 2, sub 1 der Publicatieverordening. De voorkeuring
van architectuurplannen bouwen en plaatsen, waarover de opstal van bouwwerken plaats heeft, afzake tege-
ligheid beschouwd te worden. Een afzake bouwen 3 meter van de straat 10 x 10 m. en tot hoogte van 1,80 m. en maximum 20
cm. afstand van de straat, de plaats verdeling verhoudt op afstand van 40 x 100 cm. met tussenruimte x 5 x 10 m.).
Wanneer bouwen naar voldoende worden beschouwd en bij overtrekking of opstal van bouwwerken beschouwd van bouwen plaats
heeft, zal overeenkomstig worden overgegaan tot het openmaken van de proce. verbaal inge de de de de.

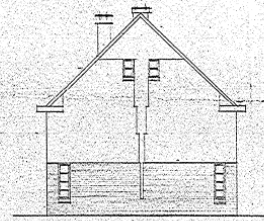
1000-3-29.

BOUWPLAN VAN 9 MIDDENSTANDSWONINGEN IN BLOKKEN VAN 3 EN 6 AAN DE MARTERSTRAAT TE NIMEGEN KAD: BEKEND GEM: HATERT SECTIE C N° 6227^{2e} SCHAAL 1:100

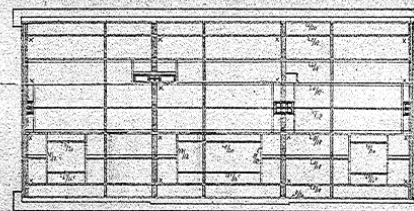
ACHTERGEVEL

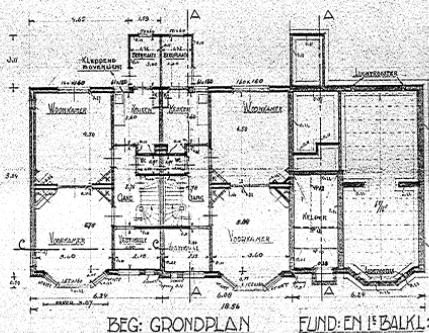
ZYGEVEL

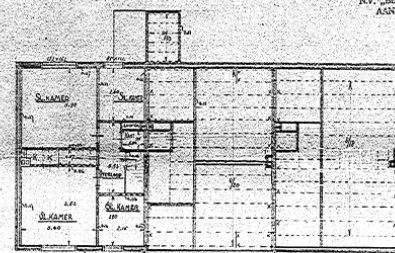
VOORGEVEL

KADPLAN

BEG. GRONDPLAN FUND. EN 1^e BALKL.

VERDIEPINGSPLAN VERDIEPINGSBALKL. ZOLDERBALKL.

NIMEGEN, MAART 1929
DE AANVRAGER-BOUWKUNDE

N.V. 'BERTSEN & BRAAM'S
AANNEMERSBEDRIJF'

Oneven nummers:

- 1 1932 C. Bruens, graanhandelaar / N.V. Deester Pannefabriek.
1940 A.M.J. Blomesath, kok en banketbakker & J.M. van Raaij.
1948 & H.A.F. Jansen, verkoper.
1963 A. Albers, chef monteur.

N.V. Deester Pannefabriek DEPAFA.

De door vele vennoten opgerichte N.V. in 1919 draait een jaar later een productie van ruim 3.5 miljoen dakpannen. Vele afgeleide modellen, ook in miniaturen, hebben ze geproduceerd. De verbeterde holle dakpan is in alle uitvoeringen gemaakt tot de overname van het bedrijf in 1981 door Narvik Dakpan Deest.

- 3 1932 J.F.H. Spanjaars, adjunct commies Rijksbelastingen, chef de bureau,
1948 & D.F.E. Spanjaars, lerares koken en voedingsleer & G.D.H. Spanjaars, Rijksbelastingen.
1955 R.M.A. Steegmans.

- 5 1932 H.A. Machielse,
1949 & J.A.M. van Lieshout, onderwijzeres.
1955 R.M.A. Steegmans.
- 7 1936 G. Urbankse, draadtrekker Gloeilampenfabriek (Splendor?),
1940 G. Urbanske-Kliem & Ch. Urbanske, verkoopster & P. van Delsen, magnetiseur.
1948 M.G.D. Koning & P.A. Koning, adjunct commies B&W.
1963 C. van Kempen, magazijnchef.
- 9 1932 J.J.F. Lamers, vertegenwoordiger & B.A.A.B.M. Wap, klerk arbeidsbeurs.
1936 J.R.M. Adriaanse, onderwijzer.
1940 J.A. Camerin – van de Boom & J.R.M. Adriaanse, onderwijzer,
1955 & J.R.E.Th. Adriaanse, leraar M.O.,
1963 & A.J.T.M. Adraanse, controleur schrijfmachine fabriek. (Friden?).
- 11 1932 Johannes Jacobus Busser (geboren Nijmegen 01 september 1894 –
overleden), drukker met de drukkerij aan de lange Brouwerstraat 2a.
1936 B.W.A. Goddijn, bouwkundig opzichter / architect.
1963 H.A. Hofman, aannemer.
- 1982 Lange Brouwerstraat.*
- 13 1932 J.Z. Ermers, onderwijzer & L.C. Mali,
1963 H.J.M. Ermers.
- 15 1932 F.J.M.A. van der Venne, koopman.
1940 W.Th. ter Beek, assistent R.B. & E.M. ter Beek & H.Th. ter Beek, kantoorbediende,
1951 & P. Leenders, losarbeider.
1963 J.M. Arts, verkoopster & G.B.M. Bennink, verpleegster.
- 17 1932 T.G. deb Boer, handelsagent & H.H.J. den Boer, kantoorbediende.
1940 M.J. van Bergen, verffabriek,
1951 W.E.Th. van Bergen, secretaresse.
- 19 1932 P. Buitenhuis, opzichter RWS.
1940 G.J. van Veen, bouwkundig tekenaar.
1963 W.H.M. Braam, architect.
- 21 1932 G.D.C. André de la Porte, ingenieur Rijks Waterstaat.
1936 W.R. van As, uitvoerder.
1940 Th. Janssen.
1963 M.W.H. Michels, ambetnaar Raad van Arbeid.
Zie voor Raad van Arbeid onder xxxstraat.
- 23 1940 J.W. van Dooren, technisch ambtenaar G.W.
1948 H.W. Klomp, technisch ambtenaar G.W. & M.J.W. Klomp, onderwijzeres,
1951 & A.M. IJsselmuiden, verpleegster & E.M. IJsselmuiden, verpleegster.
1955 M.J.Th. Holkenborg, verpleegster.
1963 M.J.W. Klomp, onderwijzeres.
- 25 1940 J.A. van Dijck, onderwijzer.
1948 A. Wijnands & J.M. Dollee, vertegenwoordiger.
1963 W.J. de Wilt, huishoudkundige.
- 27 1940 A.A.F. Klaassen, drukkerij & A.J. Hummels & A.G.J. Klaassen & Zn,
1963 A.T.F. Klaassen, leraar.
- 29 1940 C.J. Kusters, onderwijzer.
1955 A.M.M. Moor.
- 31 1940 A.J.F.M. Verhoeven, technisch ambtenaar B&W,
1963 & F.C.J.M. Verhoeven & H.B.M. Verhoeven
- 33 *Niet uitgegeven huisnummer.*

- 35 1932 J.K.C. de Koning, hoofd gemeentelijke school voor Bijzonder Lager Onderwijs.
 1936 L.C. Reijmers, bedrijfsleider.
 1940 W.C.L. Simons-Wolbrink & M.G. Simons, kantoorbediende & W. Simons, kantoorbediende.
 1974 Fred van Breukelen.

Ik ben zowel oud als huidig bewoner van de Hazenkamp. Geboren op Vossenlaan 18 en inmiddels al 40 jaar woonachtig aan de Marterstraat. Hierbij als attachement 2 foto's uit de beginjaren 50 van de vorige eeuw.

Bijgaande foto's geven mijn jeugdperiode op de Vossenlaan 18 weer, nadat mijn ouders en mijn broer en zus vanuit de Heiweg 18 wegens ruimtegebrek introkken bij familie. Niet lang daarna

kreeg de andere familie een eigen woning. In de na-oorlogse periode was er vanwege oorlogsschade ook sprake van veelvuldige inwoning. Vervolgens hadden we een grote woning met een grote tuin, waar in de beginjaren 1950 ook nog zelf groente geteeld werd.

De winterfoto is achter in de tuin, samen met mijn zus Gemma op de slee, die door mijn broer Willie getrokken wordt. Ik moet dan circa 3 jaar geweest zijn. Het huis op de achtergrond is het eerste huis wat na de oorlog gebouwd was, nadat de dubbele woning aan de Hazenkampseweg 15 en 17 was platgebombadeerd. Hier woonde de familie Roukes. Het tweede huis werd later gebouwd, waar Prof Vonk, de hartchirurg met gezin is komen wonen.

Toen dit nog niet gebouwd was kwam regelmatig de schooljeugd uit de beurt door onze tuin om naar de dr. Creutzbergschool op de hoek Marterstraat- Hazenkampseweg te gaan. Zij sneden dan de hoek af en hoefden dan niet zo ver te lopen. Mijn vader had er een beetje de "pest" aan, omdat het ook meestal tussen de middag was, toen het nog gebruikelijk was, dat er tussen de middag "warm" gegeten werd.

De vierde foto is met "palmpasen" rond ca 1952, weer samen met ouders en broer en zus en een tijdelijk inwonend neefje.

Wederom een wintertafereel (waarschijnlijk dezelfde winterperiode als eerder genoemd en dezelfde samenstelling op de slee) op straat voor het huis met andere buurtkinderen. Het meisje midden in is waarschijnlijk Mieke

Dijkstra, die op nr. 14 woonden.

Deze foto is met "palmpasen" rond ca 1952, weer samen met ouders en broer en zus en een tijdelijk inwonend neefje. Het gezin Dijkstra (van The Society Shop Nijmegen) kregen in eind jaren 50 de eerste drieling van Nijmegen. Geen idee meer wie de andere kinderen op de foto zijn.

De volgende foto is op de speelplaats van de lagere Bernadette-meisjesschool ter voorbereiding van de H. Communie. De personen van achter na voren zijn Eddy Peeters, Fred van Breukelen, Frans Penders en Kees van Gent (van de autobanden).

Ook de kleuterschool aan de Akkerlaan was er toen al. De nonnen zaten in het achtergedeelte waar ook de kapel was. Daar ging je 3x per week naar de ochtend-mis voordat je naar school ging. De kleuterschool werd evenals de meisjesschool geleid door de nonnen.

Ik weet mij nog te herinneren, dat ik als kleuterklas-peuter naar de terreinen van het Radboud ziekenhuis gingen om daar te spelen. Men was nog maar net begonnen met de bouw van de universiteit, maar er was

voldoende ruimte om te spelen. Er liepen ook nog koeien, schapen en geiten. Zuster Pia van de kleuterklas is toen op de hoorns van een bok genomen en vanwege de schrik was er zo'n paniek, dat de kleuters alleen weer naar de kleuterschool renden. Gelukkig was de St. Annastraat nog niet zo druk als nu.

Het voetbal-tiental zijn klasgenootjes van de katholieke lagere school (4e klas) aan de St. Jacobslaan. De foto is genomen op de weide tussen de noodwoningen hoek Vossenlaan-Oude Molenweg

en de boerderij, die aan het einde van de Vossenlaan stond, waar nu de flats gesitueerd zijn. Voordat de flats gebouwd werden, speelde er ook nog voetbalclub DVE, die naar ik meen ,toentertijd werd opgericht.

De namen van de voetbalvriendjes

Boven van links naar rechts:

Tonny Hendrix (van Hendrix papier), Hans Mulders (zoon van onderwijzer 5e klas), Fred van Breukelen, Constance Terpstra, Peter Hendrix (van voormalige kantoorboekhandel aan de Groenestraat).

Vooraan:

Leo Wals, Cor Dalhuisen (al 40 jaar woonachtig in Canada), Sjef Broeders, Pieter Kloks en Kees van Gent. Alleen Cor Dalhuisen waar ik mee bevriend was, woonde bij mij in de straat. De andere kinderen op de foto kwamen wel uit de buurten, die rondom de katholieke lagere scholen aan de Akkerlaan en St. Jacobslaan liggen. Zelf heb ik ook nog de Pius XII ULO aan de Akkerlaan doorlopen.

Met 23 jaar ben ik thuis het huis uitgegaan, maar ben niet ver van het ouderlijk huis gaan wonen, in de Marterstraat. Mijn jeugd heb ik op een zeer prettige en fijne manier ervaren. Opgegroeid in een zeer kinderrijke straat. Ooit de mooiste laan van Nijmegen met beukenbomen, waar er veel gespeeld kon worden. Ook in de tuinen.

Vooraf het eerste gedeelte vanaf het "pleintje" tot aan de Dasstraat was ons speelterrein. Rolschaatsen, knikkeren, pinkelen poortje-schieten(voetbal) en andere spelletjes konden goed gedaan worden, omdat er nog niet veel verkeer was. Als er weer een sneeuwrijke winter was, ging je met de slee achter de auto hangen, die rustig bij het pleintje de straat in kwam. Je kon dan meerijden tot aan het eind van de Vossenlaan. Op de terugweg, moest je dan maar weer zien een andere auto te pakken.

Ook was er veel speelruimte aan de overkant van ons huis, waar later in begin 1960, 3 nieuwe huizen (nummers 7, 9 en 11) werden gebouwd. In de bosje van Professor Janssen (nr 13 en oud staatssecretaris), werden er in bomen geklommen en kuilen gegraven. Bij de familie de Korver konden de kinderen naar de televisie kijken op de woensdagmiddagen, maar wel de schoenen uittrekken.

Ook werden er toneelstukjes opgevoerd in de garage van de familie Douma, die aan de Hatertseweg 20 woonde en de garage aan de achterkant aan de Vossenlaan hadden. Dit gebeurde later ook in de grote schuur van de familie Kropman, die in de bungalow tussen de Vossenlaan en de Hazenkampseweg woonde. Dan werden er o.a. kinderfilmpjes getoond.

Tevens is de Vierdaagse een vijftal jaren door de Vossenlaan gekomen, zodat er vaak de gehele straat meegelopen werd tot aan het einde bij Jonkerbosch. Je hoorde de soldaten al zingend om 4.30 uur s'morgens langs komen. Je kon ook een dubbeltje verdienen door de laarzen van de soldaten te poetsen. Zij waren jaren gelegerd op de terreinen van Quick. Dat terrein was in de buurt sowieso vertrouwd. Om de zondag was er een drukte van jewelste, als het eerste elftal moest voetballen. Dan zaten de tribunes vol tot wel eens 15.000 man. Zelf ben ik daar ook nog lid van geworden en ben dit nog steeds.

Nadat Quick verhuisde naar de Dennenstraat, bleef het terrein nog onbebouwd, zodat er dan ook regelmatig onderling tussen de jeugd uit de buurt gevoetbald werd. Dat is ook het geval geweest met de terreinen van NEC en SCE.

Regelmatig fiets ik door de buurt waar ik ben opgegroeid. Het was en is en blijft een fijne buurt om in te wonen. Ook heb ik begrepen, dat veel oud-bewoners in de buurt zijn blijven wonen en of weer zijn teruggekeerd.

BLO Bijzonder Lager Onderwijs

Bron: Huis van de Nijmeegse geschiedenis.

Naast het openbare is er te Nijmegen bijzonder lager onderwijs. Dat wordt in het begin van de 19e eeuw verzorgd door drie onderwijzers. Hen valt openbare lof ten deel, in het Algemeen Jaarlijksch Verslag van 1819 lezen we: "Zij bezitten de achting van hunne leerlingen en verwerven de goedkeuring van regering en curatoren".

In de periode na 1824 kent het bijzonder onderwijs een sterke groei. In 1850 telt Nijmegen 16 bijzondere scholen met in totaal 2295 leerlingen. Zowel in aantal scholen als in aantal leerlingen overtreft het de openbare scholen. Financieel hoeft de gemeente Nijmegen weinig offers te brengen voor het bijzonder onderwijs. Alleen de armenscholen van de Luthersche en de Israelitische gemeente, krijgen een bescheiden subsidie. De onderwijzer van de eerstgenoemde krijgt sinds 1824 een toelage van f100,-, de Israëlitische onderwijzer krijgt sinds 1841 een gelijk bedrag.

De daadwerkelijke bemoeienis van het stadsbestuur met het bijzonder onderwijs is vooral controlerend. De gemeente ziet toe op de naleving van de wetgeving op het lager schoolwezen. Een van de overtreders, een huisonderwijzer, wordt "na meer dan eens vruchteloos te zijn gestraft, eindelijk tot banissement veroordeeld en door de politie de stad uitgeleid". Wie als huisleraar aan de slag wil, heeft daarvoor toestemming nodig van het stadsbestuur. Ook ziet de lokale overheid erop toe, dat

benoemingen van onderwijzers/onderwijzeressen voor bijzondere scholen geschieden conform de regelingen die door hogere overheden zijn vastgesteld.

Katholieke overwinning

Het openbaar lager onderwijs dat in de 19e eeuw kwalitatief en kwantitatief een ongekeerde bloeiperiode doormaakte moet in het begin van de 20e eeuw een stap terug doen. In het verzuilde Nijmegen, waar de katholieken en meer in het bijzonder de RKSP het voor het zeggen hebben, wordt deze periode de ene na de andere openbare school gesloten. Aan het begin van de 20e eeuw zijn er nog twaalf openbare scholen voor lager onderwijs. In 1921 besluit de raad de openbare school te Hatert op te heffen. Het schoolgebouw zal ter beschikking worden gesteld aan de RK lagere school die vanwege haar zuigkracht de openbare overbodig maakt. Dit patroon herhaalt zich in de komende jaren. Openbare scholen sluiten voorgoed of fuseren. Ook na de Tweede Wereldoorlog blijft het openbaar lager onderwijs een minderheidspositie behouden ten opzichte van het bijzonder lager onderwijs.

- 37 1932 J.J. den Hartog.
1940 F.L.J. Heijnen, bedrijfsleider / meubelfabrikant,
1963 & A.J.M. Heijnen & J.T.M. Heijnen, kantoorbediende & T.F.M. Heijnen, verkoopster.
- 39 1932 J.H. Verhaar, koopman.
1940 J. Kleinmeijer, bouwkundige / aannemer,
1948 & P.J. van Berg, verffabrikant & A. Molenaar.
- 41 1932 A. Daanje, landmeter.
1940 A.C. Linsen, commies D.B.,
1963 & A.M.J. Linssen, secretaresse.
- 43 1932 G.J.H. Mettrop.
1940 F.H.M. Brein, onderwijzer & E.C.C. Mens,
1963 & H.A.M. Brein, tekenaar.